

Microlepidoptera Pannoniae meridionalis, VII. Faunistikai és taxonómiai adatok Somogy megyéből (1.) (Lepidoptera)

FAZEKAS IMRE

Regiografo – Biológiai Gyűjtemény, H-7300 Komló, Majális tér 17/A, Hungary,
e-mail: fazekas.i@hu.inter.net

FAZEKAS, I.: *Microlepidoptera Pannoniae meridionalis* V. Faunistical and taxonomical data from Somogy county (1.), SW Hungary.

Abstract: In this paper faunistical and taxonomical data from south-west Transdanubian region and the distribution of some rare Microlepidoptera species in Hungary are published. During the survey, the occurrence of 126 taxa of 15 Microlepidoptera families was reported. Numerous new distribution data are provided and the latest results of the taxonomical revisions of the last years are also applied. The *Stigmella rolandi* (Van Nienkerken, 1990), *Helcystorgamma arulensis* (Rebel, 1929), *Pseudeulia asinana* (Hübner, 1799), *Cydia milleniana* (Adamczewski, 1967) and *Mecyna flavalis* ([Denis & Schiffmüller], 1775) is new species in the Somogy county fauna. Among the rare species it is worth mentioning: *Yponomeuta sedella* Treitschke, 1832, *Ethmia quadrillella* (Goeze, 1783), *Coleophora ornatipennella* (Hübner, [1796]), *Pseudeulia asinana* (Hübner, 1799), *Eucosma hohenwartiana* ([Denis & Schiffmüller], 1775), *Cydia milleniana* (Adamczewski, 1967), *Scoparia ambigualis* (Treitschke, 1829), *Pyrausta despicata* (Scopoli, 1763). The protected species are: *Ostrinia palustralis* (Hübner, 1796). He describes the habitat and gives a a photograph of the species drawing of the genitalia and distribution map. With 13 figures.

Keywords: Insecta, Microlepidoptera, faunistic, taxonomic, distribution, Hungary

Bevezetés

Somogy megye molylepke faunájának első jegyzékét a közelmúltban készítettem el (FAZEKAS 2001). A munkának az volt a célja, hogy a korábbi publikációk, az újabb gyűjtések alapján rendszertani sorrendben szintézist adjon a megyéből kimutatható taxonokról. A tanulmány 971 faj nevét közölte. A vizsgálatok ekkor nem terjedtek ki a fajok taxonómiájára, földrajzi elterjedésére, biológiájára, természetvédelmére. A korábbi kutatások során csak elvétve találok olyan elemző Microlepidoptera publikációkat, amelyekben a szerzők részletesen elemzik a nagy kiterjedésű, természetföldrajzilag, ökológiailag igen sokszínű megye faunáját. A megyére vonatkozó irodalmat „Somogy megye molylepke faunája” című írásom irodalomjegyzékében foglaltam össze (FAZEKAS 2001).

Jelen tanulmányomban 15 család 126 fajának új faunistikai, taxonómiai, biológiai és állatföldrajzi adatát közöm a megyéből. Több faj esetében ábrákon mutatom be az identifikációhoz nélkülözhetetlen, a magyar irodalomban korábban hiányosan vagy egyáltalán nem ismertett határozó bélyegeket. Munkám célja, hogy megalapozzam a somogyi molylepkék átfogó monográfiájának összeállítását.

Anyag és módszer

A vizsgálati anyag meghatározó részét Ábrahám Levente gyűjtötte. Ezek a bizonyító példányok Kaposváron a Somogyi Múzeumok gyűjteményében vannak elhelyezve. A szerző által gyűjtött fajok a Regiografo – Biológiai Gyűjteményben (Komló) találhatóak.

A problémás taxonok esetében mindenkor elvégeztem az ivarszervek mikroszkópi vizsgálatát, amelyekről tartós preparátumok vagy a rovartűn elhelyezett, etikettre ragasztott, feltárt genitáliák készültek. A hazai és európai térképek rajzolásánál elsősorban az irodalmi adatokat és részben az újabb gyűjtési adatokat vettem figyelembe.

Eredmények

Nepticulidae – Törpemolyok

Stigmella rolandi Van Niekerken, 1990 (= *spinosisimae* sensu Klimesch, 1951)
Hungary, Bószénfa, 2001.06.18. leg. Fazekas I.

A törpemoly a magyar irodalomból „*Nepticula spinosissima* Waters” néven volt ismert (vö. Szöcs 1977: p. 305.). A *S. rolandi*-t Görögországból (locus typicus: Parnassós Oros, 5–6 km S. Polidhrosos (Fókis), Abies-Pinus W., 1000–1200 m) egy fenyves erdőből írta le Erik J. van Niekerken holland kutató. A sokáig európai fajnak tartott *S. rolandi* később előkerült Kazahsztánból, Oroszországból (Volga-régió), Ukrajnából (Krim-félsziget) Macedóniából és a horvát tengerpartról. Ismert Magyarországon, Ausztriában, Szlovákiában, Csehországban. A mediterrán területeken (Olaszország, Szardínia, Dél-Franciaország és Spanyolország) mindenütt lokális és ritka (1. ábra). Az oligophag hernyók *Rosa* fajok és *Sanguisorba minor* levelekben aknáznak júliustól októberig. A xerothermofil jajrózsalevél-törpemoly májustól szeptemberig két nemzedékben repül, meleg erdőszéleken, cserjésekben, sziklagyepekben és száraz gyepekben. Magyarországon kisebb populációi élnek az Északi- és a Dunántúli-középhegység déli lejtőin. Ez ideig a Dél-Dunántúlról nem volt ismert (FAZEKAS 2001, 2002). Új faj Somogy megyében.

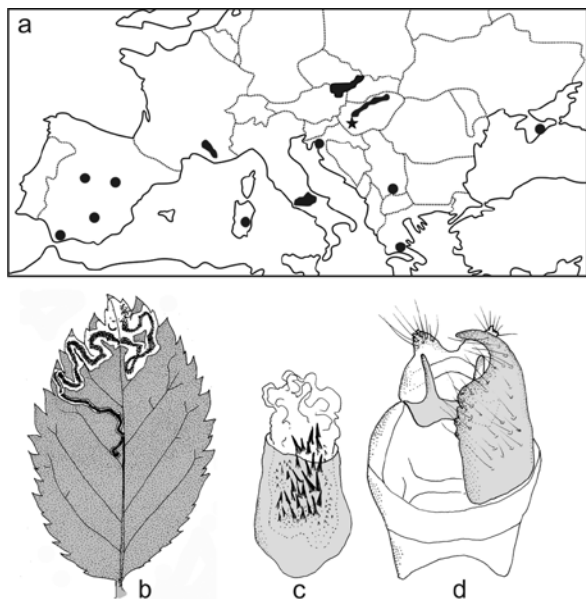
Tineidae – Ruhamolyfélék

Triaxomera parasitella (Hübner, 1796)
Hungary, Marcali, 1985.05.24. leg. Ábrahám L.

Baranyában csak Zobákpusztán (Komló) és Nagytótfaluban gyűjtötték (FAZEKAS 2002, 2007).

Monopis monachella (Hübner, 1796)

Hungary, Marcali, 1985.05.24. leg. Ábrahám L.; Somogy megye, Böhönye, 1986.10.7. leg. leg. Ábrahám L.

1. ábra: *Stigmella rolandi* Van Nieuwerkerken 1990:
a) földrajzi elterjedés Európában, a csillag a somogyi Bószénfát jelöli, b) hernyóakna *Rosa* levélen, c) hím genitália; aedeagus, d) a hím genitália részlete ventrális nézetben

Psychidae – Csőzsákosmolyfélék

Bijugis bombicella ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Hungary, Zselic TVK., Ropoly-p. 1985.05.1. leg. Ábrahám L.;
Hungary, Nagybajom, 1991.05.14. leg. Ábrahám L.

Baranyában lokális és ritka: Pécs, Szava, Vokány, Bisse (FAZEKAS 2002, 2007).

Canephora hirsuta (Poda, 1761) (= *unicolor* Hufnagel, 1766)

Lipótfá, 1986.06.20. fénycsapda.

Yponomeutidae – Pókhálós molyfélék

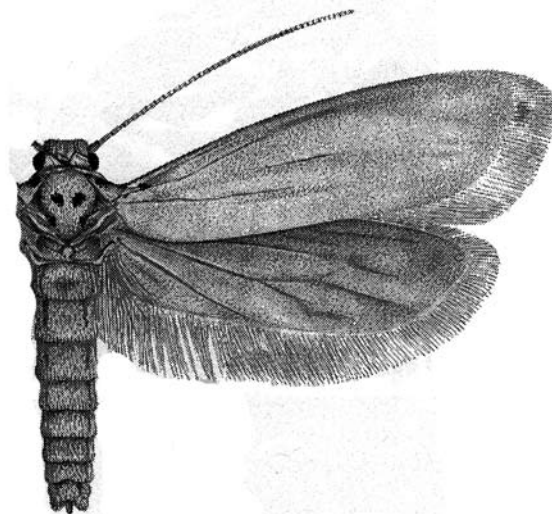
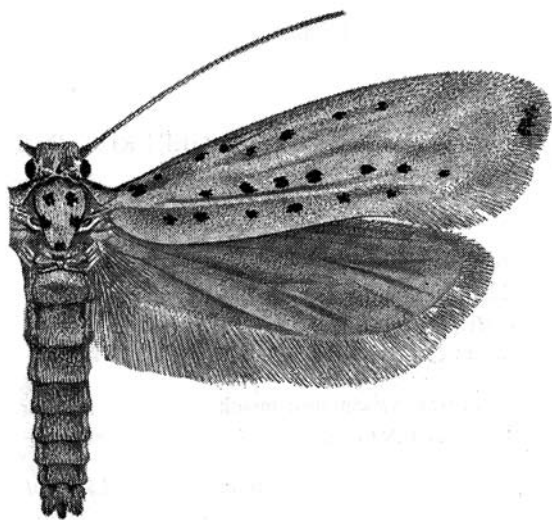
Yponomeuta evonymella (Linnaeus, 1758)

Kaposfő, 1986.06.30. fénycsapda.

Yponomeuta sedella Treitschke, 1832 (= *vigintipunctata* Retzius, 1758)

Hungary, Fonyód, 2001. 07.01. leg. Fazekas I. (2 ex).

Gozmány (1955) szerint európai faj. Már a 20. század elején gyűjtötték a Távol-Keleten is. Az Ussuri-vidéktől, Kínától a Palearktikum erdőssztyepp övezetén át egészen Nyugat-Európáig kimutatták, de areája nem kontinuos. Magyarországon sokáig csak Budai-hegységben, Nagymaroson és Simontornyan ismerték. Később, főleg a középhegységek több pontján megtalálták. A Dél-Dunántúlon leginkább a Mecsekben elterjedt (FAZEKAS 2002), Somogyban csupán Nattán Miklós fogta Kaposváron. A társasan, szövetekben élő oligophag hernyók *Sedum maximum* és *S. album* növényeken táplálkoznak, de megtalálták kecskerágón (*Euonymus* spp.) is. Április-májusban, július-augusztusban két nemzedékben repül sziklagyepekben, nyílt száraz erdőkben, erdei írtásréteken, cserjésekben, gyümölcsösökben,

2. ábra: Az *Yponomeuta sedella* Treitschke, 1832 változékony faj, egyes példányok teljesen rajzolatmentesek is lehetnek

elhagyott szőlőkben. GOZMÁNY (1955) az imágók habitusát nem ábrázolta. Változékony faj, egyes példányok teljesen rajzolatmentesek is lehetnek (2. ábra).

Ypsolophidae – Íveltszárnyú-tarkamolyfélék

Ypsolopha vittella (Linnaeus, 1758)

Böhönye, 1986. 04.7. leg. Ábrahám L.

Plutellidae – Tarkamolyfélék

Plutella xylostella (Linnaeus, 1758) (= *maculipennis* Curtis, 1832)

Siófok, 1985.05.19–20. (2 ex) leg. Ábrahám L.; Kaposfő, 1986.04.7. fénycsapda; Marcali, 1985.05.24. leg. Ábrahám L.; Kaposfő, 1986.04.3. fénycsapda.

Eidophasia messingiella (Fischer von Röslerstamm, 1840)

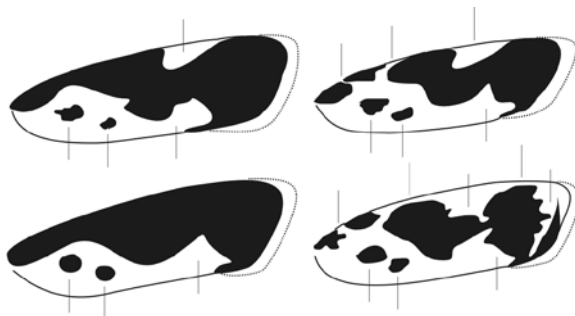
Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L.

Ethmiidae – Feketemolyfélék

Ethmia quadrillella (Goeze, 1783) (= *funerella* Fabricius, 1787)

Kaposfő, 1985.08.14. fénycsapda; Marcali, 1985.05.29. leg. Ábrahám L.; Szabás, 1986.08.05. leg. Ábrahám L.

Korábban csak Kaposvárról és a barcsi borókásból közölték (SZABÓKY 1983ab), áprilistól augusztusig. A Dél-Dunántúlon erősebb populációi a Mecsekben és a Villányi-hegységben ismertek (FAZEKAS 2002). A Kelet-Oroszországtól (Kazán) Európáig elterjedt politipikus gyászos feketemoly hernyói *Symphytum officinale*, *Pulmonaria officinalis* és *Lithospermum officinale* növényeken élnek június-júliusban és szeptember-októberben. A imágók április közepétől szeptember végéig két nemzedékben repülnek mocsaras, nedves réteken, gyertyános- és bükkelyes tölgyesek tisztásain, szegélyein; szórványosan száraz tölgyesekben és bokorerdőkben is. GOZMÁNY (1955) még „jellegzetes lópvidéki” lepkének tartotta. Az elülső szárny rajzolata igen változékony (több földrajzi alfaját írták le), a sérült példányok azonosítása csak genitália vizsgálattal lehetséges. GOZMÁNY (1955: 7. ábra. D) által ábrázolt példány egy egyedi eltérés (rövid, széles szárny), nem jellemző általában a Pannon-régió populációira, a szárnyak nyújtottabbak, a fekete mintázat variabilis (3. ábra).

3. ábra: Az *Ethmia quadrillella* (Goeze, 1783) elülső szárnyának változékonyasága.

Depressariidae – Laposmolyfélék

Semioscopis steinkellneriana ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L.

Semioscopis avellanella (Hübner, 1793)

Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L.

Agonopteryx ocellana (Fabricius, 1775)

Lipótfá, Kiskuckó-sarok, 1986.03.21. leg. Ábrahám L.;

Zselic TVK, Dennai-erdő, 1986.09.29. leg. Ábrahám L.

Agonopteryx arenella ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Marcali, 1985.05.24. leg. Ábrahám L.;

Lipótfá, Kiskuckósa-rok, 1986.03.21. leg. Ábrahám L.

Agonopteryx nervosa (Haworth, 1811)

Siófok, 1985.05.19–20. leg. Ábrahám L.

Agonopteryx alstroemeriana (Clerk, 1759)

Juta, 1985. 05.15. leg. Ábrahám L.

Depressaria heraclei (Retzius, 1783)

Zselic TVK, Dennai-erdő, 1986.05.04. leg. Ábrahám L.

Chimachidae – Tavaszimolyfélék

Diurnea fagella ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Kaposfő, 1986.08.08. fénycsapda.

Coleophoridae – Zsákhordómolyfélék

Coleophora ornatipennella (Hübner, [1796])

Marcali, 1985.05.24,05.29. (2 ex), 06.1. leg. Ábrahám L.

Földrajzi elterjedése: Kína, Nyugat-Szibéria, Törökország és Európa (BALDIZZONE et al. 2006). A magyar irodalomban csak európai és kis-ázsiai fajként ismerték (GOZMÁNY 1956, SZÖCS 1977). A polifág hernyók árvacsalán (*Lamium* spp.), zsálya (*Salvia* spp.) fajok virágjában (a vacokban) kezdenek el aknázni majd áttelelés után tavasszal (olykor már ősszel is) *Holcus*-, *Briza*-, *Dactylis*- és *Bromus* fűféléken élnek. Az imágók mezo- és xerophil réteken májustól egészen augusztusig repülnek. Európa más tájain főleg májusban és júniusban gyűjtötték (pl. Lengyelország, Németország). Somogyból eddig csupán Kaposvárról közölték (SZABÓKY 1983). A Dél-Dunántúlon a Mecsekben és Villányi-hegységben ismertek lokális populációi. Bár GOZMÁNY (1956) és SZÖCS (1977) szerint országosan elterjedt faj, areája bizonytalan identifikáción alapszik. A *Coleophora*-k a hazai molylepkék egyik legkevésbé kutatott, s egyben a legnehezebben azonosítható fajai. Biológiájuk, földrajzi elterjedésük részletes kutatásokat igényel. A szárnyak habitusának vizsgálata mellett mindig szükséges a csápok, a genitáliák és a hernyósákok elemzése is (4. ábra).

Coleophora squalorella Zeller, 1849

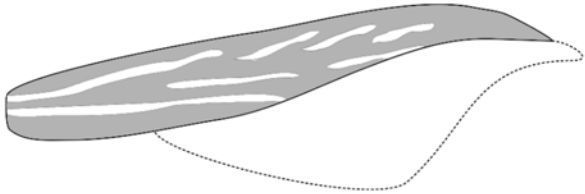
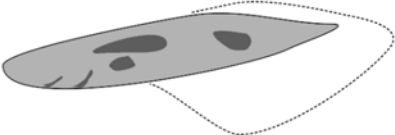
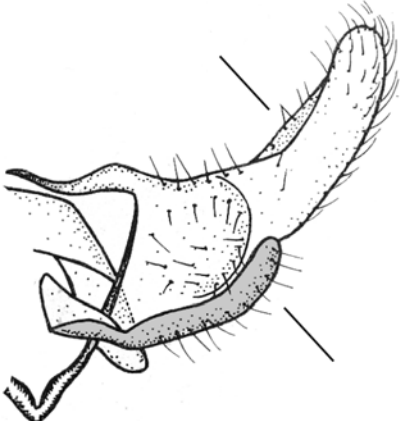
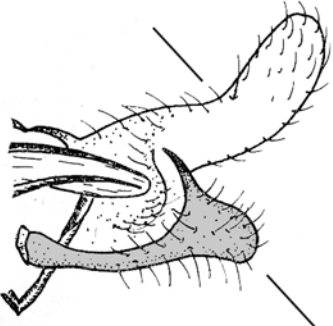
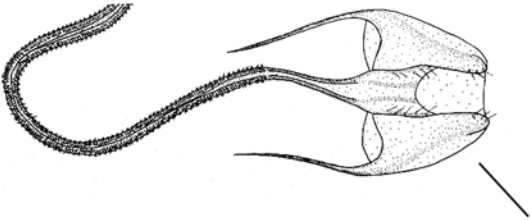
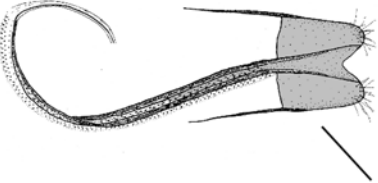

Siófok, 1985.05.19–20. leg. Ábrahám L.

Földrajzi elterjedése: Oroszország keleti tájai, Kína, Kazahsztán, Ural-vidéke, Volgamenti-hátság, Kaukázus, Baltikum, Közép-, Észak- és Nyugat-Európa (BALDIZZONE et al. 2006). A magyar irodalom csak Közép-Európából említi (GOZMÁNY 1956). A hernyók *Atriplex*- és *Chenopodium* fajokon élnek, az imágók júniustól augusztusig repülnek. Somogyban (Fonyód, Kaposvár), korábban már Nattán Miklós is gyűjtötte (SZABÓKY 1983). A Dél-Dunántúlon ezen kívül csak a Villányi-hegység száraz, meleg sziklagyepjéből (Szársomlyó) mutatták ki (FAZEKAS 2002). A *C. squalorella* és a *C. ornatipennella* vázlatos szárny rajzolatát a 4. ábrán mutatom be.

Coleophora vibicella (Hübner, 1813)

Somogyvár, 1989. 08.01. leg. Fazekas I.

Földrajzi elterjedése: Mongólia, Dél-Szibéria, Kis-Ázsia, Európa (kivéve Skandinávia és a Baltikum). Magyarországon sokáig alföldi fajnak tartották: „...A xerophilous species, known only from the hot sandy plains in Hungary” (GOZMÁNY, SZABÓKY 1986, SZÖCS 1977). Már korábban ismert volt a domb- és hegyvidéki területekről is (FAZEKAS 2000, SZABÓKY 1983). Magyarországon, a Duna-Tisza közén, a Mátrában, a Bakonyban és a Dél-Dunántúlon lokális és ritka. A hernyók ősztől (áttelelve) júniusig *Genista* és *Vicia* fajokon élnek. Az imágók, száraz élőhelyeken júniustól augusztusig repülnek. A Dél-Dunántúlon csak Balatonföldváron, Fonyódon és Kaposváron gyűjtötte Nattán Miklós. Ismeretlen a viszonylagosan jól kutatott Mecsekben és Villányi-hegységben (FAZEKAS 2002). A *C. vibicella* magyarországi elterjedése, az elülső szárny és a genitáliák habitusképe az 5. ábrán látható.

	<i>C. ornatipennella</i>	<i>C. squalorella</i>
szárny		
♂-genitalia (valva)		
♀-genitalia (részlet)		
zsák		

4. ábra: A *Coleophora ornatipennella* (Hübner, [1796]) és *Coleophora squalorella* Zeller, 1849 fajok fontosabb határozó bélyegei: elülső szárnyak, ivarszervek, hernyózsák

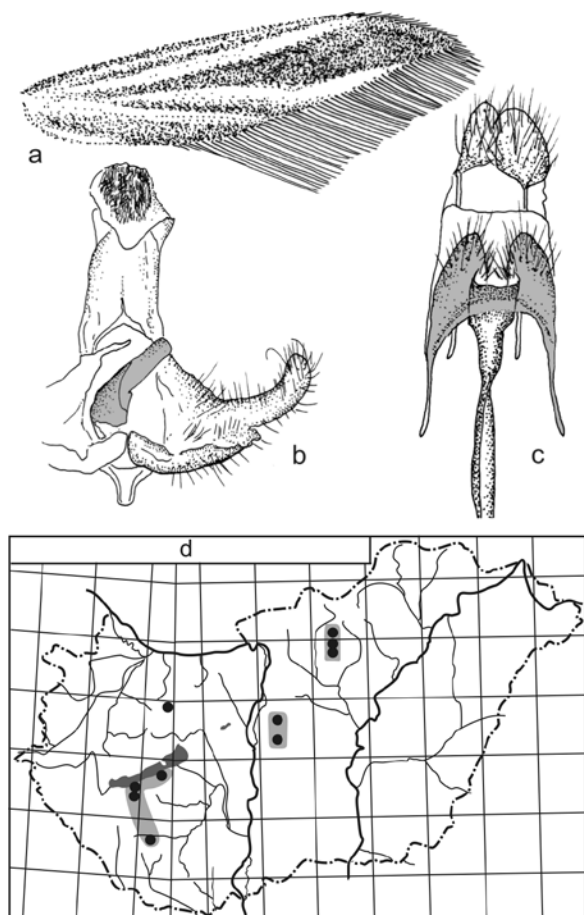
Depressariidae – Laposmolyfélék

Luquetia lobella ([Denis & Schiffmüller], 1775)
 Marcali, 1985.06.01. leg. Ábrahám L.

Gelechiidae – Sarlósajkú-molylepkefélék

Nothris verbascella ([Denis & Schiffmüller], 1775)
 Marcali, 1985.05.24. leg. Ábrahám L.
Helystogramma triannulella (Herrich-Schäffer, 1854)
 Böhönye, 1986.10.07. leg. Ábrahám L.
Helystogramma rufescens (Haworth, 1828)
 Kaposfő, 1985.07.20., 09.15. fénycsapda.
Dichomeris limosella (Schläger, 1849)
 Kaposfő, 1985.07.18., 08.21. fénycsapda.
Helcystogramma arulensis (Rebel, 1929)

A somogyi molylepke katalógusban (FAZEKAS 2001) még nem szerepelt. PASTORALIS et al. (2000) szerint Somogyban a következő lelőhelyeken gyűjtötték: Fonyód, Kaposvár (in coll. MTM, Budapest). A szerzők a *H. arulensis*-t a magyar faunában új fajként közölték, de a tanulmányok megjelenésének eltérő időpontjai miatt nem került a somogyi listába. Ismert az Alföldről, Baranyából (Mohács), a Bakonyból, a Kisalföldről és az Alpokaljáról is. Az imágók júniustól szeptemberig repülnek szikéséken, tölgyes erdőszegélyeken, irtásréteken, patakmenti magaskőrösökben és lápos területeken. Fő tápnövénye a *Buphthalmum salicifolium*. Hernyóját megtalálták a védett *Telekia speciosa*-n is. A kaukázusi-

5. ábra: *Coleophora vibicella* (Hübner, 1813):
a) az elülső szárny rajzolata, b) a hím genitália
ventrális nézetben, c) a nőstény genitália részlete,
d) lelőhelyek Magyarországon.

balkáni-kárpáti flóraelem Magyarországon csak Bükkben és a Bereg-Szatmári-síkon él, de telepítve, elvadulva (pl. Soproni-hegység, Zempléni-hegység) az ország több pontján megtalálható (FARKAS 1999). A *H. arulensis* az Uráltól Dél-Oroszországon és Közép-Európán (Magyarország, Szlovákia, Ausztria) Észak-Olaszországig igen lokálisan elterjedt (ELSNER et al. 1999). Mivel a faj a habitus alapján könnyen felcserélhető a *H. albinervis* (Gerasimov, 1929) fajjal egzakt azonosítása csak genitália vizsgálattal lehetséges. Ezt a problémát igazolja az is, hogy a két faj különbségeit GOZMÁNY nem ismerte fel, s a Fauna Hungariae kötetben (vö. GOZMÁNY 1958, XVI. kötet, 5. füzet, p. 155.) a taxonokat felcserélte. Így a *H. albinervis*-nél leírt lelőhelyadatok (Bátorliget, Mohács, Kaposvár, Fonyód, Balatonalmádi) a *H. arulensis* fajhoz tartoznak (vö. PASTORALIS et al. 2000).

Tortricidae – Sodrómolyfélék

Neosphaleroptera nubilana (Hübner, 1799)

Siófok, 1985.05.25–30. leg. Ábrahám L.; Kaposfő, 1985.08.14. fénycsapda.

Tortrix viridana Linnaeus, 1758

Lipótfá, 1987.06.04. (4 ex) fénycsapda.

Acleris sparsana ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Siófok, 1985.05.25–30. leg. Ábrahám L.; Böhönye, 1986.04.07.

Európai faunaelem, amely a Kaukázus vidékétől a Balkánon át Skandináviáig, a Brit-szigetekig és a Pireneusi-félszigetig elterjedt. A polifág hernyók erdei fák és cserjék levelein élnek májustól júniusig. A nyári bábálapot után az imágók augusztustól októberig repülnek, majd áttelelés után még tavasszal is megfigyelhetők (május végéig). Somogyból alig ismert, ritka és lokális: Kaposvár, Zákány (SZABÓKY 1983). Baranyából még nincs bizonyítékpéldány (FAZEKAS 2002).

Acleris rhombana ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Kaposfő, 1985.10.11. fénycsapda.

SZABÓKY (1983) ez idáig egyetlen adatát közölte Somogyból (Darány): „*Acleris contaminata* HBN. (sic!)”. A „*contaminata*” hibás betűzés, helyesen *contaminana*, ez a név csupán a *rhombana* egyik szinonimája. Érdekes, hogy Nattán Miklós somogyi gyűjteményéből teljesen hiányzik a faj, miközben Baranyából több lokális populációja ismert (FAZEKAS 2002). Az *A. rhombana* Közép-Ázsiától Európáig elterjedt, s újabban meghonosodott Észak-Amerikában is (RAZOWSKI 2008). A polifág hernyók elsősorban cserjéken élnek (*Corylus*, *Crataegus*, *Prunus*, *Pyrus*, *Rosa*, *Sorbus*), de a tölgyet (*Quercus*) is fogyasztják. Az imágók június közepétől októberig gyűjthetők.

Acleris variegana ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Zselic TVK, Dennai-erdő, 1986.09.29. leg. Ábrahám L.

Somogyban csak Nattán fogta Kaposváron (SZABÓKY 1983). A Dél-Dunántúlon lokális és nem gyakori (FAZEKAS 2002). RAZOWSKI (2008) szerint egy „Europeo-Altaián” faunaelem, amely elterjedt Kínától Nyugat-Szibérián, Kis-Ázsián és Európán át egészen ÉNy-Afrikáig. A hernyók tápnövénye az *A. rhombana* fajéhoz hasonló, de a tölgy helyett a tápnövények köre az *Ulmus*-szal, a *Vaccinium*-mal, a *Colutea*-val és a *Berberis*-szel bővült. Az imágók júliustól október elejéig repülnek, majd áttelelés után még májusban is gyűjthetők.

Phalonidia contractana (Zeller, 1847)

Marcali, 1985.05.24. leg. Ábrahám L.

Agapeta hamana (Linnaeus, 1758)

Marcali, 1985.06.01. leg. Ábrahám L.

Agapeta zoegana (Linnaeus, 1767)

Marcali, 1985.06.01. leg. Ábrahám L. (3 ex).

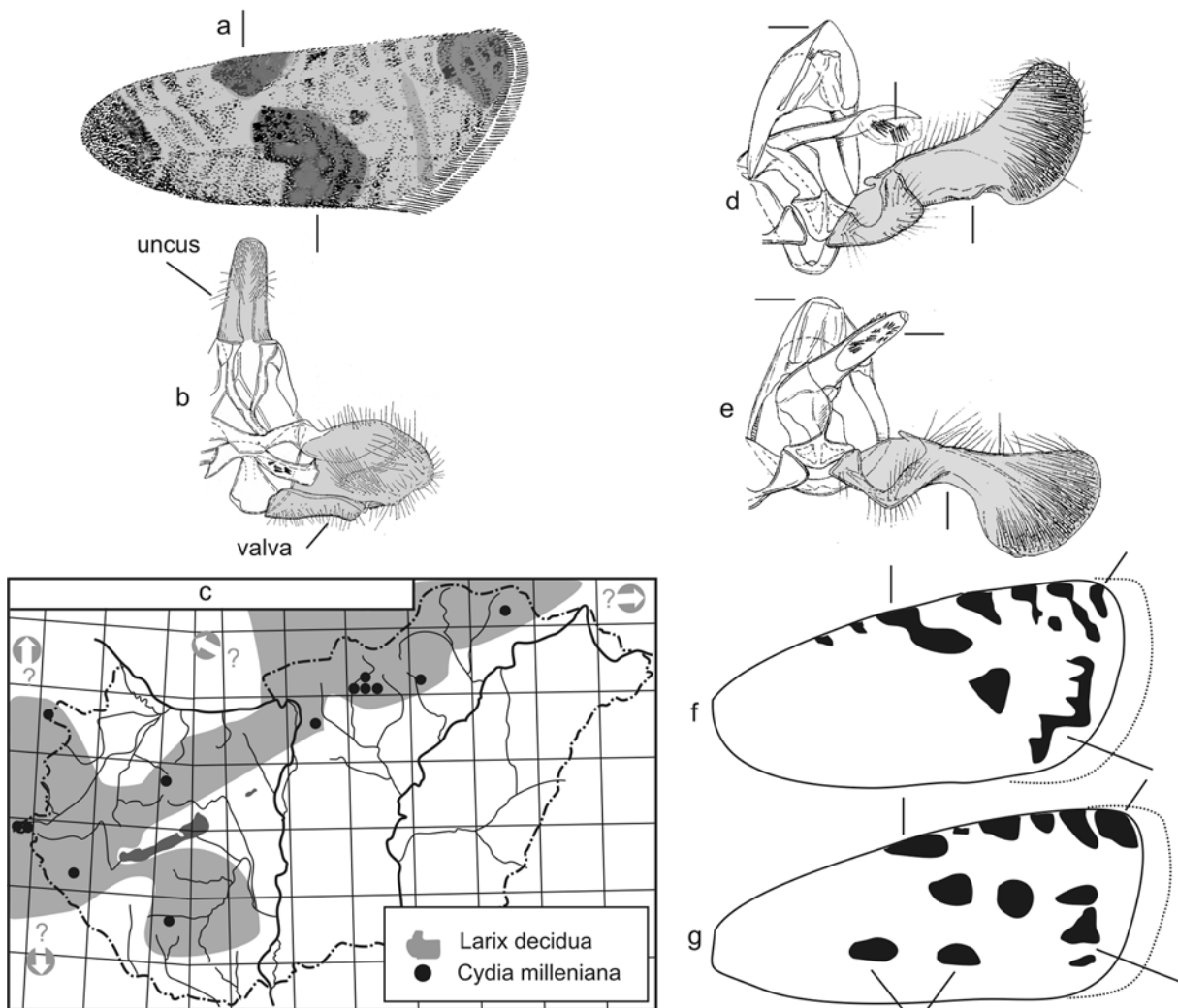
Eupoecilla ambiguella (Hübner, 1799)

Juta, 1985.05.15. leg. Ábrahám L.

Aethes hartmanniana (Clerk, 1759)

Kaposfő, 1985.07.05. fénycsapda.

Bivoltin faj, az imágók május közepétől augusztusig repülnek. A hernyók *Scabiosa ocreoleuca*, *S. columbaria*, *Succisa pratensis* és *Knautia arvensis* növényeken élnek. Magyarországon főként a domb- és középhegységi területeken elterjedt, Somogyból szórványos adatai ismertek (SZABÓKY 1983). Kis-Ázsiában, az Ural vidékén, és Európában gyűjtötték. Gyakran felcserélik az *Ae. piercei* OBRAZTSOV, 1952 fajjal, amelynek taxonómiai státusza bizonytalan (vö. FAZEKAS 1992).

6. ábra: *Pseudeulia* és *Cydia* (*Tortricidae*) fajok morfológiája és földrajzi elterjedése: a) *P. asinana* (Hübner, 1799) elülső szárnyának rajzolata; b) hím genitália, ventrális nézet; c) a *C. milleniana* (Adamczewski, 1967) lelőhelyek és *Larix decidua* vázlatos elterjedése, d) a *C. milleniana* hím ivarszerve, e) a *C. zebeana* (Saxesen, 1840) hím ivarszerve; f) a *C. milleniana* elülső szárnyának főbb rajzlati elemei; g) a *C. zebeana* elülső szárnyának főbb rajzlati elemei. (b,d,e: Razowski 2002, 2003 nyomán kiegészítve)

Aethes smeathmanniana (Fabricius, 1781)
Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L. (2 ex); Kaposfő, 1985.05.09.,07.18. fénycsapda.

Korábban csak Kaposváron gyűjtötte Nattán Miklós. A holarktikus elterjedésű faj két nemzedékben áprilistól szeptemberig repül. A poliphag hernyók *Achillea millefolium*, *Anthemis arvensis*, *A. cotula*, *Centaurea nigra* és *Lactuca sativa* növényeken élnek.

Aethes rubigana (Treitschke, 1830) (= *badiana* sensu Hübner, 1799)

Kaposfő, 1985.08.18. fénycsapda.

Somogy megyében eddig két lelőhelyét ismerték: Kaposvár, Darány (SZABÓKY 1983ab). Az oligophag hernyók gyökerekben, szárakban és leveleken táplálkoznak: *Arctium lappa*, *A. minus* és *Cirsium oleraceum*, *C. vulgare*. A faj kedveli a mezofil réteket és a magaskórós társulások

kat, ahol májustól szeptemberig két nemzedékben repül. Morfológiailag igen közel áll az *Ae. cnicana* (Westwood, 1854) fajhoz, s attól többnyire csak ivarszervi vizsgálattal különböztethető meg (FAZEKAS 1991, 1992).

Doloploca punctulana ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Böhönye, 1986.04.28. leg. Ábrahám L.

Tortricoides alternella ([Denis & Schiffermüller], 1775) (= *torticella* Hübner, 1796)

Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L., (11 ex); Siófok, 1985.05.25–30. leg. Ábrahám L.

Archips podana (Scopoli, 1763)

Böhönye, 1986.10.07. leg. Ábrahám L.; Kaposfő, 1985.06.20. fénycsapda; Siófok, 1985.05.19–20. leg. Ábrahám L.

Pandemis corylana (Fabricius, 1794)

Marcali, 1985.06.06. fénycsapda.

Pandemis heparana ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Siófok, 1985.05.25–30. leg. Ábrahám L.

Pandemis dumetana (Treitschke, 1835)
Hosszúvíz, 1990.06.17. fénycsapda; Kaposfő, 1985.04.04. (2 ex.) fénycsapda; Marcali, 1985.05.29. leg. Ábrahám L.

Pseudeulia asinana (Hübner, 1799)
Böhönye, 1986.04.28. leg. Ábrahám L.

Somogyból eddig nem került elő, új faj a megyében. A Dél-Dunántúlon is csak szórványosan fogták: Bisse, Komló, Magyarürög, Pécs (FAZEKAS 2002). Japántól Kínán, Kis-Ázsián és a Balkánon át Közép-Európáig elterjedt. A hernyók *Pyrus* és *Laurus* fajokon (pl. Mediterráneum) élnek. Az imágók április-május hónapokban tölgyesek irtásrétjein, fás legelőknön, bokorerdőkben, elhagyott szőlőkben repülnek. A szárny rajzolata variabilis, időnként a hasonló *Cnephasia* fajokkal könnyen összetéveszthető, ivarszervi vizsgálata indokolt (6. ábra: a, b).

Syndemis musculana (Hübner, 1799)
Zselic TVK., Dennai-erdő, 1986.05.04. leg. Ábrahám L.; Kaposfő, 1985.05.12. fénycsapda; Siófok, 1985.05.25–30. leg. Ábrahám L.

Aphelia viburnana ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Kaposfő, 1985.09.03. fénycsapda.

Adoxophyes orana (Fischer von Röslerstamm, 1834)
Siófok, 1985.05.19–20. leg. Ábrahám L.

Hedya salicella (Linnaeus, 1758)
Kaposfő, 1985.09.21. fénycsapda.

Hedya nubiferana (Haworth, 1811)
Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L.; Marcali, 1985.05.24. leg. Ábrahám L.

Celypha striana ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Kaposfő, 1985.09.03., 1985.09.20.09., 22., 1986.04.07. fénycsapda; Marcali, 1985.06.08. leg. Ábrahám L.; Siófok, 1985.05.19–20. leg. Ábrahám L. (5 ex).

Celypha rivulana (Scopoli, 1763)
Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L.; Kaposfő, 1985.09.03. (2 ex) 09.04. fénycsapda.

Celypha lacunana ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L. (4 ex); Kaposfő, 1985.06.08., 1985.07.18. fénycsapda; Marcali, 1985.05.29., 1985.06.05. leg. Ábrahám L. (2 ex); Siófok, 1985.05.25–30. leg. Ábrahám L.

Ancylis unculana (Haworth, 1811)
Siófok, 1985.05.19–20. leg. Ábrahám L.

Ancylis apicella ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Siófok, 1985.05.25–30. leg. Ábrahám L.

Eucosma hohenwartiana ([Denis & Schiffermüller], 1775) (= ? *Semasia jaceana* Herrich-Schäffer, 1851)
Kaposfő, 1986.04.07. fénycsapda.

AGASSIZ & LANGMAID (2004) szerint „...the *E. hohenwartiana* group of species three taxa whose status has long been in question: *hohenwartiana* – *fulvana* – *parvulana*. „*Eucosma*” *jaceana* was treated by HANNEMANN (1961) as distinct species, after AGASSIZ & LANGMAID (2004) gave it as a synonym of *E. hohenwartiana*.” A szerzők a fajcsoport nőtényeinek összehasonlító ivarszervei vizsgálata során megállapították, hogy az önálló fajnak tartott (vö. RAZOWSKI 2003) *E. scutana* (Constant, 1893) az *E. parvulna* (Wilkinson, 1859) szinonimája. A taxonómiai, chorológiai kérdések világos áttekintését nehezíti, hogy a szerzők többsége az új vizsgálatok előtt az *E. parvulna*-t és az *E.*

fulvana-t az *E. hohenwartiana* szinonimájának tekintették. PASTORALIS (2007) csak részben vette figyelembe AGASSIZ & LANGMAID (2004) taxonómiai vizsgálatait, s az *E. fulvana*-t továbbra is az *E. hohenwartiana* szinonimájaként közölte. Összességében megállapítható, hogy az eddig „*hohenwartiana*”-nak tartott név alatt valójában három faj van elrejtve, s a teljes fajkomplex Magyarországon revízióra szorul, amelyre egy későbbi önálló tanulmányomban fogok visszatérni. Itt kell megjegyezni, hogy AGASSIZ & LANGMAID (2004) a differenciális bélyegeknél mellőzték a hím ivarszervek összehasonlítását, s ez különösen megnehezíti az identifikációt, ugyanakkor több taxonómiai kérdést is nyitva hagyva még mindig bizonytalan az általuk „jó fajoknak” tartott taxonok elkülönítése.

Eucosma metzneriana (Treitschke, 1830)
Kaposfő, 1985.07.02., 07.18. fénycsapda.

Epiblema scutulanum ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Marcali, 1985.06.01. leg. Ábrahám L.

Polifág, Kelet-Ázsiától Kazahsztánon át Nyugat-Európáig elterjedt faj. Az imágók április közepétől augusztusig két nemzedékben repülnek. A Dél-Dunántúlon ritka és lokális: Mecsek, Villányi-hegység (FAZEKAS 2002).

Epiblema foenella (Linnaeus, 1758)
Marcali, 1985.06.06. fénycsapda.

Hazánkban főleg a dombvidékeken és a középhegységekben elterjedt.

Notocelia cynosbatella (Linnaeus, 1758)
Kaposfő, 1986.05.06. leg. Ábrahám L.

Notocelia uddmaniana (Linnaeus, 1758)
Kaposfő, 1985.09.15. fénycsapda; Marcali, 1985.06.01. leg. Ábrahám L.

Notocelia incarnatana (Hübner, 1800)
Marcali, 1985.06.06. fénycsapda.

Cydia milleniana (Adamczewski, 1967)

SZABÓKY (2001) „*Cydia zebeana* (Ratzenburg, 1840)” néven közölte Zselickislakról. Tanulmányához egy habitusrajzot is készített, a rajz azonban nem a *zebeana*-t, hanem a *milleniana*-t ábrázolja (vö. RAZOWSKI 2003: Plate XIV, 404, 4004a, 405). Így feltételezhető, hogy a szerző a két fajt felcserélte (6. ábra: d, ezen, f, g). Ezen a véleményen van PASTORALIS Gábor (2007) is, amikor így ír: „...Téves határozás, valójában *C. milleniana* példányok”. Itt kell megjegyezni, hogy Ratzenburg nem leírója a *zebeana* fajnak. A faj és az auctor neve helyesen: *Cydia zebeana* (Saxesen, 1840). A *C. zebeana* (6. ábra: g) jelenleg nem bizonyított Magyarországról, a hernyó *Larix polonica*-n él (RAZOWSKI 2003). A morfológiai igen változékony *C. milleniana* (6. ábra: f) az Amur-vidéktől Észak-Kínán át Európa montán térségeiig diszjuktan elterjedt. A hernyó hazánkban vörösfenyőn (*Larix decidua*) él, amely Magyarországon csak a Vend-vidéken és az Őrségben őshonos, másutt – főleg a hegyvidékeken – ültetik (vö. SIMON 1992). SIMON Tiborral ellentétben SZABÓKY (2001) a következőket jegyezte meg: „Mivel a vörösfenyő nem őshonos hazánkban, újabb a természetvédelem ültetését nem engedélyezi. Így lehetséges, hogy a kiöregedő fenyőkkel együtt a *C. zebeana* (sic!) eltűnik a faunánkból.” BARTHA és MÁTYÁS (1995) megkérdőjelezik a vörösfenyő nyugat-

magyarországi őshonosságát. Az eddigi gyűjtések alapján a *C. milleniana* magyarországi elterjedése következőképpen vázolható fel: Zempléni-hegység, Bükk, Mátra, Gödöllői-dombság, Bakony, Alpokalja, Zalai-dombság, Zselic (6. ábra: c). Ha az előbbi areaképet összevetjük a vörösfenyő országos elterjedésével (l. Bartha, Mátyás 1995: 90. p.), akkor azt tapasztaljuk, hogy a *C. milleniana* és a *Larix decidua* elterjedése korrelatív. A *C. milleniana* várhatóan előkerül a Mecsekéből, a Börzsönyből, sőt a Dunazug-hegységből is.

Cydia pomonella (Linnaeus, 1758)

Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L.; Marcali, 1985.06.01. leg. Ábrahám L.

Lathronympha strigana (Fabricius, 1775)

Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L. (2 ex); Lipótfá, Kiskuckósarok 1986.13.21. leg. Ábrahám L.; Marcali, 1985.05.29., 06.01. leg. Ábrahám L.

Grapholitha molesta (Busck, 1916)

Siófok, 1985.05.19–20., 05.20–25. leg. Ábrahám L.

Grapholitha funebrana (Treitschke, 1835)

Marcali, 1985.06.01. leg. Ábrahám L.

Pterophoridae – Tollasmolyfélék

Crombruggia tristis (Zeller, 1847)

Marcali, 1985.06.01. leg. Ábrahám L.

Az oligofág (*Hieracium pilosellae*, *H. echioides*) faj Magyarországon májustól szeptemberig két nemzedékben repül, lokális és ritka (FAZEKAS 2003).

Pterophorus pentadactylus (Linnaeus, 1758)

Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L.

Emmelina monodactyla (Linnaeus, 1758)

Marcali, 1985.05.29. leg. Ábrahám L.; Zselic TVK., Dennai-erdő, 1986.09.29. leg. Ábrahám L.

Pyralidae - Fényiloncák

Galleria mellonella (Linnaeus, 1758)

Kaposvár, 1990. 08.11. leg. Ábrahám L.

Actenia brunnealis (Treitschke, 1829)

Kaposfő, 1985.08.14. fénycsapda.

Endotracha flammealis ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Marcali, 1985.06.06. fénycsapda.

Hypsopygia costalis (Fabricius, 1775)

Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L.; Kaposfő, 1986.04.07. fénycsapda; Marcali, 1985.06.06. fénycsapda.

Sciota adelphella (Fischer von Röslerstamm, 1836)

Kaposfő, 1985.05.30. fénycsapda.

Oncocera semirubella (Scopoli, 1763)

Kaposfő, 1985. 05.09. fénycsapda; Marcali, 1988.06.01. leg. Ábrahám L. (2 ex); Siófok, 1985.05.19–20. leg. Ábrahám L.

Trachycera advenella (Zincken, 1818)

Kaposfő, 1985. 08.14. fénycsapda.

Episcythrastis tetricella ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Nagybajom, 1991.05.14. leg. Ábrahám L. (3 ex).

Myelois circumvoluta (Fourcroy, 1785) (= *cribrella* Hübner, 1796)

Kaposfő, 1985.07.18., 09.08., 09.20. fénycsapda.

Homoeosoma sinuella (Fabricius, 1794)

Kaposfő, 1985.09.15. fénycsapda.

Phycitodes binaevella (Hübner, 1813)

Kaposfő, 1985.09.03., 09.15., 09.22. fénycsapda; Siófok, 1985.05.19–20. leg. Ábrahám L. (2 ex).

Anerastia lotella (Hübner, 1813)

Böhönye, 1986.08.11. leg. Ábrahám L.; Kaposfő, 1985.08.14. fénycsapda.

Scoparia ambigualis (Treitschke, 1829)

Kaposfő, 1985.06.08. fénycsapda.

Egy régebbi munkámban már rámutattam (FAZEKAS 1986b), hogy a magyarországi *Scoparia* fajok GOZMÁNY (1963) könyvében lefektetett identifikációs alapjai, a taxonok elterjedése alapos revízióra szorulnak. A hazai fajok ismerete csak provizórikusnak tekinthető. A somogyi Scopariinae fauna szinte feltáratlan. Így nem meglepő, hogy az országosan elterjedt (vö. FAZEKAS 1996) *S. ambigualis*-nak csak egyetlen lelőhelyét közölték a megyéből: „Kaposvár, 1948. VI. 31., 1952 (sic!)” (SZABÓKY 1983a). A Scopariinae fajok csak akkor azonosíthatók, ha a szárnyak rajzolata sérülésmentes, de a közelrokon fajok hasonlósága miatt ilyenkor is szükség van ivarszervi sorozatok elkészítésére. Ilyen vizsgálatok Somogy megyében ez idáig még nem voltak. A *S. ambigualis* csak nagy gyakoriattal különíthető el a *S. ancipitella* (La Harpe, 1855), a *S. conicella* (La Harpe, 1863) és a *S. basistrigalis* Knaggs, 1866 fajoktól. Példaként ábrán mutatom be a négy faj elülső szárnyának tipikus rajzolati mintázatát (7. ábra). A *S. ambigualis* Európában széles körben elterjedt, ahol hernyója a fák tövében, az erdei talajon, sziklaüregekben előforduló mohákat (pl. *Dicranum scoparium*, *Isothecium myosuroides*, stb) és zuzmókat fogyasztja. Az imágók május közepétől augusztusig repülnek lomb- és tűlevelelű erdőkben.

Calamotropha paludella (Hübner, 1824)

Szabás, 1986. 08.05. leg. Ábrahám L. (2 ex).

Chrysoteucha culmella (Linnaeus, 1758) (= *hortuella* Hübner, 1796)

Lipótfá, Kiskuckósarok, 1986.03.21. leg. Ábrahám L.; Siófok, 1985.05.25–30. leg. Ábrahám L.

Crambus pascuellus (Linnaeus, 1758)

Kaposfő, 1985.06.24. fénycsapda.

Crambus pratellus (Linnaeus, 1758)

Kaposfő, 1985.06.08. fénycsapda.

Crambus perlellus (Scopoli, 1763)

Kaposfő, 1985.09.03., 09.04., 10.11. fénycsapda (3 ex); Siófok, 1985.05.19–20., 05.25–30., leg. Ábrahám L. (2 ex).

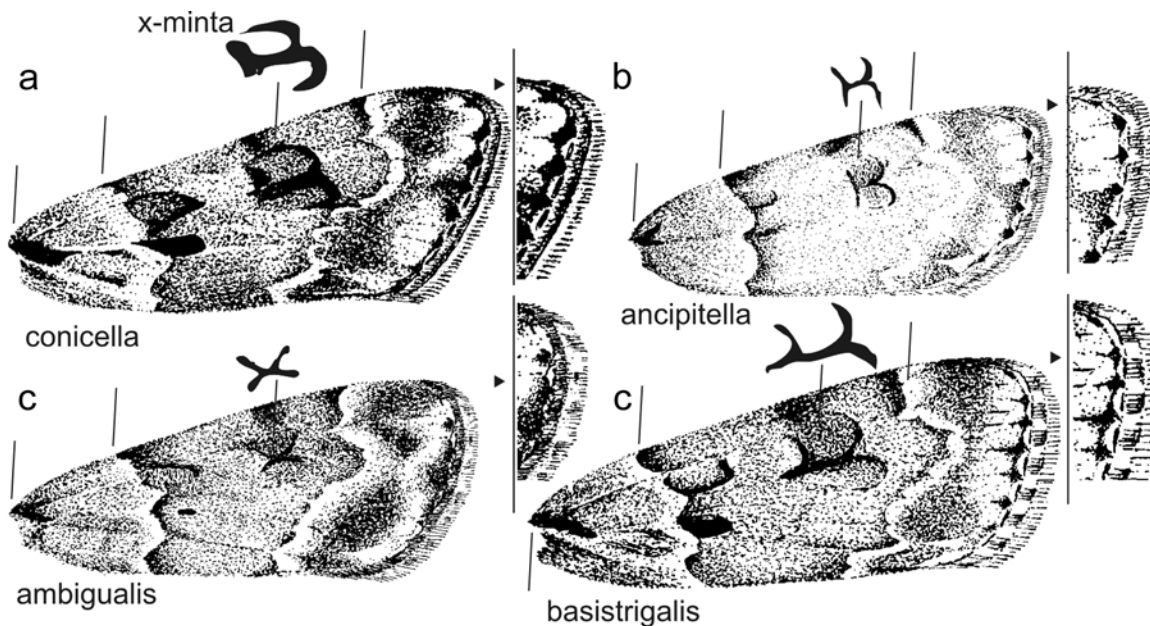
Agriphila tristella ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Kaposfő, 1985.05.09., 1985.05.12. fénycsapda (2 ex); Marcali, 1985.06.06. fénycsapda.

Az *A. tristella*-t rendszeresen felcserélik a szárnyrajzolat alapján hozzá igen közel álló *A. selasella* (Hübner, 1813) fajjal. Az ivarszervek fontosabb differenciális bélyegeket egy korábbi munkában már bemutattam (FAZEKAS 1986b). GOZMÁNY (1963: 75. ábra: F) a két faj habitusát hiányosan, vagy egyáltalán nem ábrázolja a magyar faunakötetben, ezért a *tristella-selasella* fajpár elülső szárnyának morfológiai különbségeit a 8. ábrán szemléltetem.

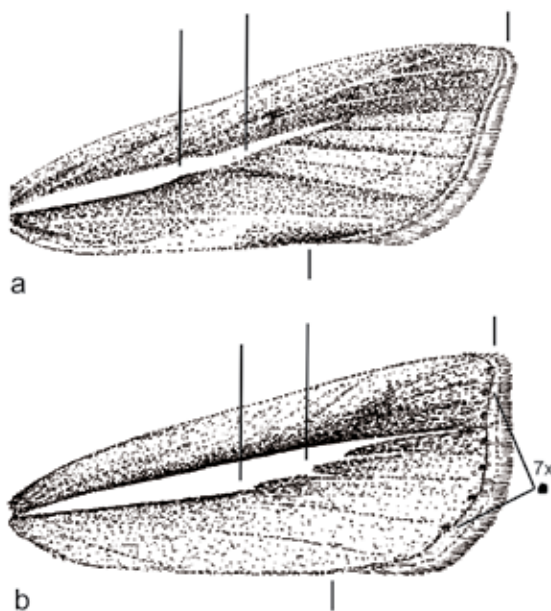
Agriphila straminella ([Denis & Schiffermüller], 1775) (= *culmella* auct., nec Linnaeus, 1758)

Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L. (2 ex); Marcali, 1985.06.01. leg. Ábrahám L.

7. ábra: A *Scoparia* spp. elülső szárnyának összehasonlítása az X-minta és szárnycsúcs kinagyításával:
a) *S. conicella* (La Harpe, 1863), b) *S. ancipitella* (La Harpe, 1863),
c) *S. ambigualis* (Treitschke, 1829), d) *S. basistrigalis* Knaggs, 1866.

Agriphila inquinatella ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Kaposfő, 1985.08.14. fénycsapda; Marcali, 1985.05.29. leg.
Ábrahám L. (2 ex).
Agriphila tolli pelsonius Fazekas, 1985
Kaposfő, 1985. 05.12., 08.14. fénycsapda; Marcali, 1985.06.06.
fénycsapda.

8. ábra: *Agriphila* spp. elülső szárnyának összehasonlítása: a) *A. tristella* ([Denis & Schiffermüller], 1775),
b) *A. selasella* (Hübner, 1813)

Catoptria falsella ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Böhönye, 1986.04.07. leg. Ábrahám L.; Marcali, 1985.06.01.
leg. Ábrahám L.; Siófok, 1985.05.25–30. leg. Ábrahám L.
Chrysocrambus cratellera (Scopoli, 1763)
Kaposfő, 1985.06.08. fénycsapda.
Pediasia luteella ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Siófok, 1985.05.25–30. leg. Ábrahám L.
Platytes cerusella ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Kaposfő, 1985.06.08., 06.24. fénycsapda (2 ex).
Parapoynx stratiotata (Linnaeus, 1758)
Somogyvár, 1998. 06.14. leg. Fazekas I.
Donacaula forcifella (Thunberg, 1794)
Kaposfő, 1986. 07.25., 08.04. fénycsapda.
Elophia nymphaeata (Linnaeus, 1758)
Somogyvár, 1998. 06.14. leg. Fazekas I.
Evergestis frumentalis (Linnaeus, 1761)
Somogyvár, 1998.06.14. leg. Fazekas I.
Evergestis forcifalis (Linnaeus, 1758)
Kaposfő, 1985.05.09. fénycsapda; Marcali, 1985.06.01. leg.
Ábrahám L.
Evergestis extimalis (Scopoli, 1763)
Kaposfő, 1985.05.09. fénycsapda; Marcali, 1985.06.01. leg.
Ábrahám L.
Evergestis aenealis ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Kaposfő, 1985.05.12. fénycsapda.
Udea ferrugalis (Hübner, 1796) (= *martialis* Guenée, 1854)
Böhönye, 1986.10.07. leg. Ábrahám L.; Kaposfő, 1985.10.06.
fénycsapda.
Udea accolalis (Zeller, 1867)
Kaposfő, 1985.05.12. fénycsapda; Marcali, 1985.05.24., 06.01.
leg. Ábrahám L. (2 ex); Zselic, Dennai-erdő, 1986.05.04. leg.
Ábrahám L.
Pyrausta sanguinalis (Linnaeus, 1767)
Somogyvár, 1998.06.14. leg. Fazekas I.

Pyrausta despicata (Scopoli, 1763) (= *cespitalis* Denis & Schiffermüller, 1775)

Zselic TVK., Dennai-erdő, 1986.05.04. leg. Ábrahám L.

Repülési idő: IV–IX. hónap, két generációban. Habitat: nedves és száraz rétek. A *Pyrausta despicata* (*Phalaena despicata* Scopoli, 1763, *Entomologica Carniolica*: 231. Locus typicus: Carniola, in incultis, siccis, neglectisque locis) Palearktikumban általánosan elterjedt, politipikus, euryök faj. A politipikus *P. despicata* példányok között rendszeresen felbukkannak olyan hím egyedek, amelyeknek az aedeagusában teljesen hiányoznak a markáns és erőteljes cornutusok. A nőstények genitália vizsgálatánál még nem sikerült differenciális jegyeket találni. Az eltérő genitáliájú egyedek syntopikusak a tipikus *despicata* példányokkal. A faj biológiájában jól ismert, hogy a populáció közben a cornutusok teljesen vagy részlegesen a bursae appendix-ben halmozódhatnak fel (9. ábra, d), amely akár magyarázatot is adhat a cornutus-tól mentes aedeagusokra. Az előbbieket azonban cáfolja az a tény, hogy a kopulában gyűjtött egyedek boncolása során is előfordult cornutus mentes vizsgálati anyag. Nem kizárt, hogy a *P. despicata* név alatt egy leíratlan fajkomplex rejtőzik. Előbbi megállapításomat más kutatók is megerősítették (Nuß M. [Dresden], Speidel W. [Bonn] in litt.). A *despicata* fajnak eddig tíz szinonimáját ismerjük, főként a Ny-Palearktikumból.

A Dunántúlon szórványosan felbukkan a f. *intermedialis* Dup., amely a Balkánon is jól ismert.

Pyrausta aurata (Scopoli, 1763)

Kaposfő, 1985.08.14. fénycsapda.

Pyrausta purpuralis (Linnaeus, 1758)

Kaposfő, 1985. 06.24. fénycsapda.

Sitochroa verticalis (Linnaeus, 1758)

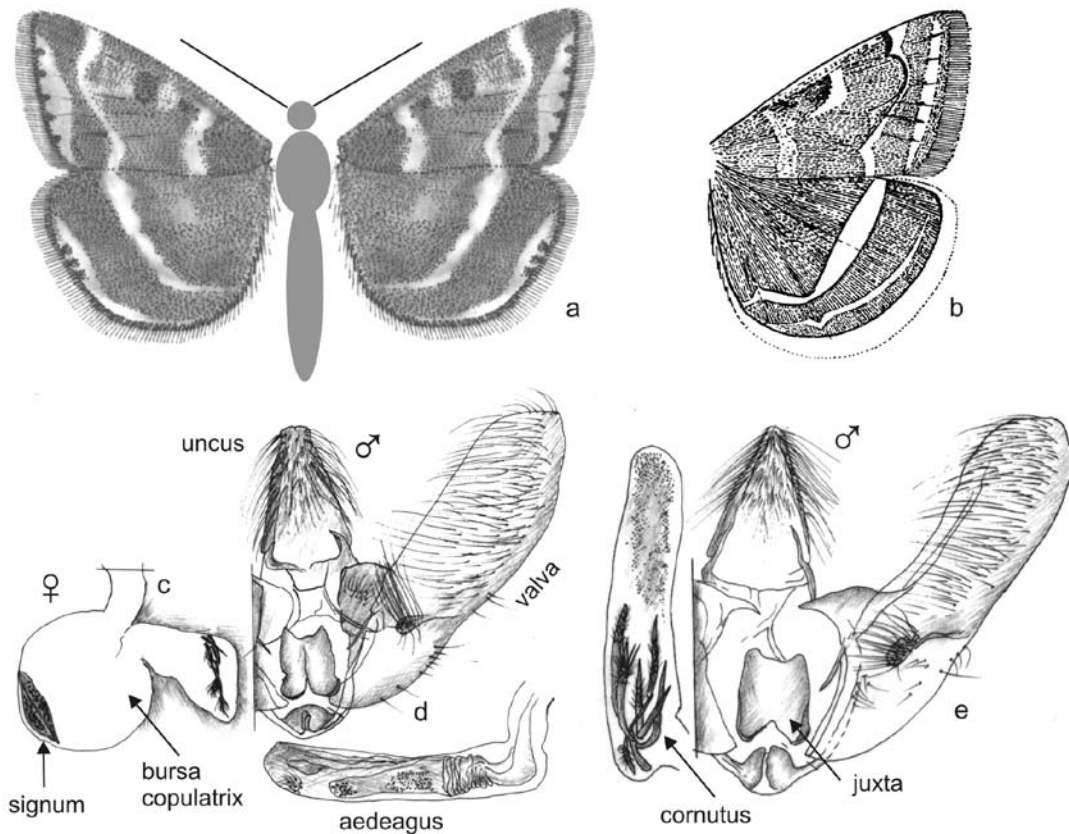
Marcali, 1985.06.08. leg. Ábrahám L.

Repülési idő: IV–VIII. hónapokban, két generációban. Habitat: homokpuszták, száraz gyepek, legelők, gyomtársulások, mezo- és higrofil rétek, liget- és láperdők. Euryök, polifág, több központú, eurázsiai faj. Magyarországon általánosan elterjedt. A szárny rajzolata alapján több fajjal összetéveszthető (*Psammotis pulveralis*, *Paratalanta pandalis*) ezért a fonákrész vizsgálata meghatározó jellegű (10. ábra).

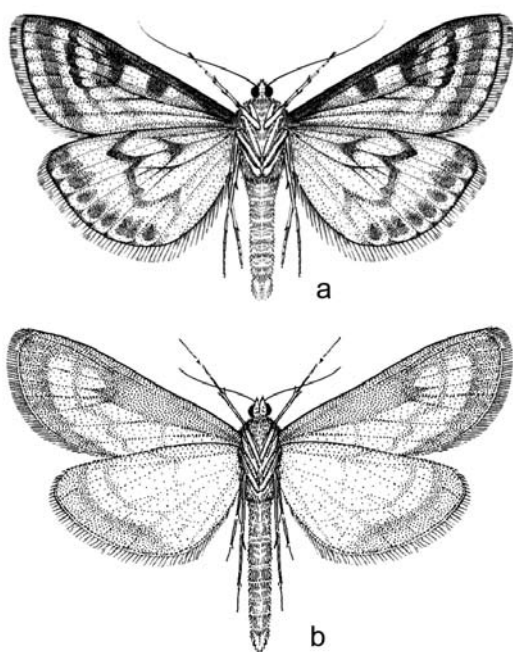
Udea olivalis ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Somogyvár, 1998.06.14. leg. Fazekas I.

A megyében eddig csak Kaposváron (GOZMÁNY 1963, SZABÓKY 1983) gyűjtötték, de nem került be a korábbi fajjegyzékbe (FAZEKAS 2001). Magyarországon a 20. század közepén csupán három lelőhelyét ismerték (GOZMÁNY 1963): Budapest, Kaposvár, Szár. A Dél-Dunántúlon előkerült a Mecsekből is (FAZEKAS 2002). Országosan még nincs adata az Alpokaljáról és a Kisalföldről sem (FAZEKAS 1996).

9. ábra: *Pyrausta despicata* (Scopoli, 1763): a) az imágó szárnyrajzolata, b) a jobboldali szárnyak, c) a nőstény genitália részlete, d-e) a hím genitália kibontva, ventrális nézetből (a, c, d, e ábrák a szerző rajzai, b ábra Gozmány 1963: 107. ábra, C)

10. ábra: A szárnyak fonák részének mintázata:
a) *Sitochroa verticalis* (Linnaeus, 1758),
b) *Paratalanta pandalis* (Hübner, 1825)

Paracorsia repandalis ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Somogyvár, 1999.05.07. leg. Fazekas.

GOZMÁNY (1963) szerint „...Magyarországon mindenütt előfordul.” Az újabb vizsgálatok ezt nem erősítik meg. A Dél-Dunántúlon eddig csak Kaposvárott (leg. Nattán) és Kisvaszaron (leg. fénycsapda) gyűjtötték. Az ország más tájain is lokális, helyenként ritka. Ismert Közép-Ázsiában, Kis-Ázsiában, Európában és Észak-Afrikában. Ismeretlen Skandináviában, a Baltikumban, Hollandiában és Írországban. A hernyók főleg *Verbascum thapsus*, *V. densiflorum*, *V. lychnitis* és *V. nigrum* levelén és virágján táplálkoznak. Az imágók áprilistól októberig két nemzedékben repülnek száraz gyepekben, ruderalis gyomtársulásokban. A kopott példányok a közelrokon *Udea* fajoktól biztonsággal csak genitália vizsgálattal különböztethetők meg (11. ábra).

Phlyctaenia coronata (Hufnagel, 1763)
Marcali, 1985. 05.18. leg. Ábrahám L.; Siófok, 1985.05.9–10., 05.25–30. leg. Ábrahám L.

Phlyctaenia perlucidalis (Hübner, 1809)
Kaposfő, 1985. 07.18. fénycsapda; Marcali, 1985.06.05. leg. Ábrahám L.

Scelerocona acutella (Eversmann, 1842)
Kaposfő, 1985. 07.05. fénycsapda.

Repülési ideje: VI–VIII. Habitat: nedves rétek, mocsarak, hűvös- és nedves dombsági valamint közep-hegységi völgyelések. Diszjunkt dél-szibériai, kis-ázsiai és európai (kivéve Skandinávia) faj. Hazánkban feltehetőleg a szubboreális posztglaciális időszak regresszióban lévő maradványfaja. Mivel szerte Európában is regresszióban van, természetvédelmi szempontból a

pannóniai populációk részletes vizsgálatot igényelnek.
Psammotis pulveralis (Hübner, 1796)
Lipótfá, 1986.08.13. fénycsapda; Szenyér, 1987.07.16. leg. Ábrahám L.

Repülési idő: VI–IX. hónapokban, két generációban. Habitat: legelők, nedves- és mocsaras rétek, patakok mentén, láperdők. D-Szibériától Ny-Európaig ismert. Hazánkban ez idáig a nyugati határ mentén még nem gyűjtötték.

Ostrinia palustralis (Hübner, 1796)
Lipótfá, 1986.05.17., 05.19., 05.24. fénycsapda.

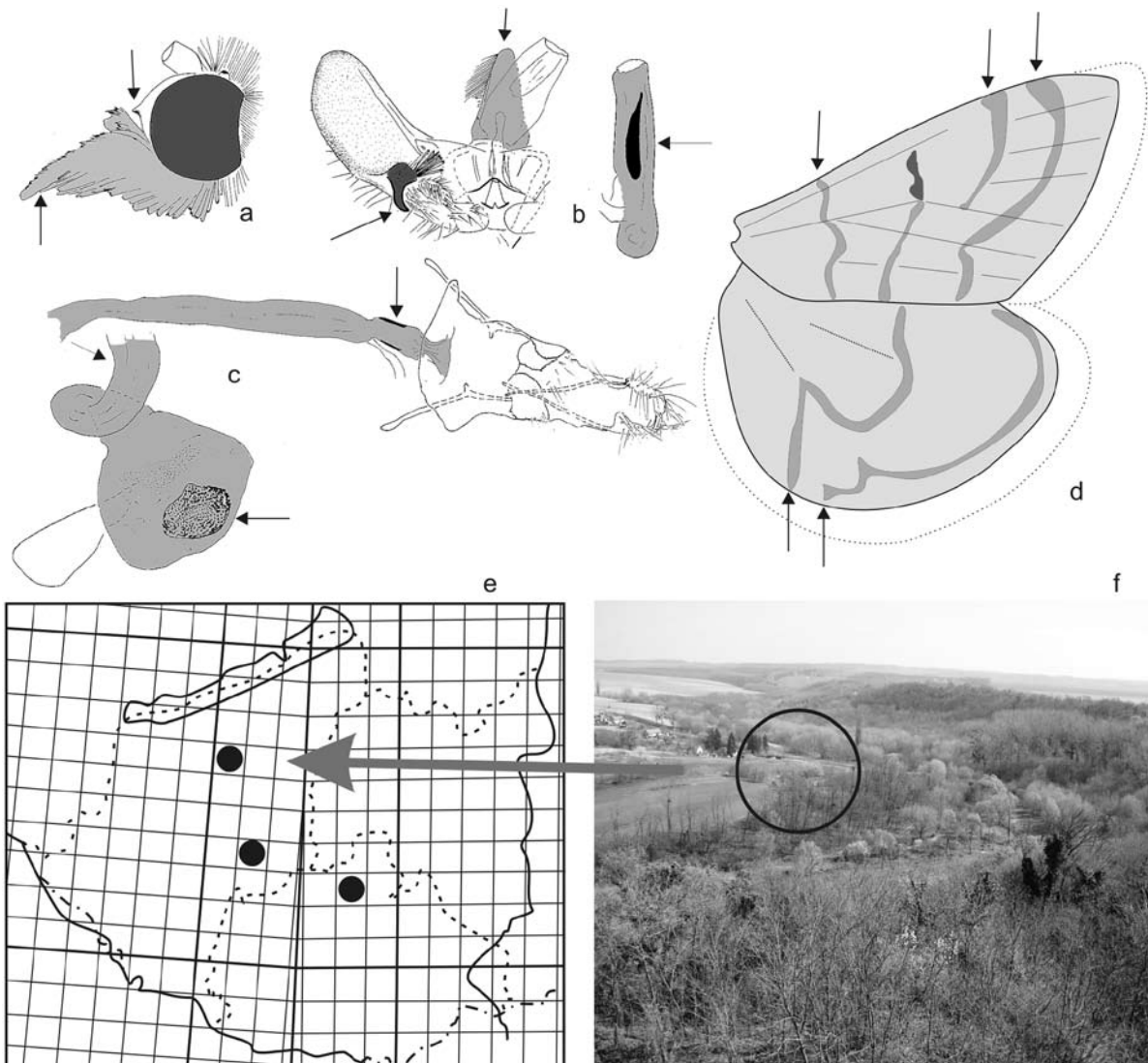
Védett faj: eszmei értéke 2000 Ft. A magyar „Vörös könyv”, a „Nemzeti Biodiverzitási-monitorizó Rendszer” nem tesz említést a fajról, holott, szinte egész Európában aktuálisan veszélyeztetett taxon, a mocsár-, a turján- és lápvidékek egyik karakterisztikus faja, amely kiválóan alkalmas a populációsintű monitorozásra. Az első somogyi példányát még a 20. század elején gyűjtötték Vörsön, később megfogták Balatonföldváron és Fonyódon is. Lipótfá (Zselici Tájvédelmi Körzet) a megye negyedik lelőhelye. Az oligophag hernyók *Rumex* féléken táplálkoznak: *R. aquaticus*, *R. hydrolapathum*, *R. palustris*. Japánban szintén csak *Rumex* fajokon figyelték meg (FUKUZAWA et al. 2004.) Az imágók repülése: V–VIII. Habitat: patak menti magaskórósok, mocsárrétek, láperdők. A nevezéktani alfajt a Bánátból írták le. A faj areája a magyar faunakötet (GOZMÁNY 1963) chorológiai adataitól lényegesen eltérő, s attól jóval szélesebb: Japán, Korea, Dél-Szibéria, K-Európa (DNy-Oroszország, Észtország, Lettország és Litvánia), DK-Európa (Bulgária, Románia), Közép-Európa (Magyarország, Ausztria, Szlovákia, Csehország, Németország, Lengyelország), D-Európában csak Olaszországban gyűjtötték. Polítipikus faj, főleg Ázsiában több alfaját írták le. Magyarországon védett, többnyire igen lokális és ritka helofil faj: Balatonföldvár, Bátorliget, Csopak, Dinnyés, Fonyód, Jászberény, Kecskemét, Kiskunhalas, Kúnfehértó, Lipótfá, Ócsa, Pákozd, Sopron, „Szigetköz”, Szigetszentmiklós, Szigliget, Tamási, Tihany, Tolna, Vörs. Magyarországi areasúlypontja a Dunántúl középső tájain és Duna-Tisza közén van, ahonnan főleg a Balaton, a Velencei-tó, a Duna és mellékfolyóinak mocsaras területeiről kerül elő. (pl. Kapos). A lokális populációk stabilitását, abundanciáját nem ismerjük (12. ábra).

Ostrinia nubilalis (Hübner, 1796)
Marcali, 1985.06.01. leg. Ábrahám L.
Pleuroptya ruralis (Scopoli 1763)
Böhönye, Erdősház, 1988.06.18. fénycsapda, 08.18. leg. Ábrahám L.

Agrotera memorialis (Scopoli, 1763)
Zselic TVK., Ropoly, 1985.05.09. leg. Ábrahám L. (2 ex).
Diasemia reticularis (Linnaeus, 1761) (= *litterata* Scopoli, 1763)

Marcali, 1985.05.24. leg. Ábrahám L.
Anania verbascalis ([Denis & Schiffermüller], 1775)
Somogyvár, 1998.06.14. leg. Fazekas I.

Eurrhyncha hortulata (Linnaeus, 1758)
Juta, 1985.05.20. leg. Ábrahám L.; Marcali, 1985.06.01. leg. Ábrahám L.; Nagybjajom, 1988.07.02. fénycsapda.

11. ábra. *Paracorsia repandalis* ([Denis & Schiffmüller], 1775): a) fej oldalról, b) hím genitália kibontva, az aedeagus kiemelve, c) nőstény genitália, d) a jobboldali szárnyak diagramja, e) dél-dunántúli lelőhelyek, f) élőhely Somogyváron.

Mecyna flavalis ([Denis & Schiffmüller], 1775)

Somogyvár, 1998.06.14. leg. Fazekas I. (13. ábra)

Új faj Somogy megyében. GOZMÁNY (1963) szerint „...Magyarországon még nem gyűjtötték.” Későbbi vizsgálataim során az Alpokalja kivételével az összes hazai nagytájáról kimutattam. A faj részletes chorológiai és biológia vizsgálatára egy későbbi munkámban fogok visszatérni.

Nomophila noctuella ([Denis & Schiffmüller], 1775)

Böhönye, 1986.10.07. leg. Ábrahám L.; Kaposfő, 1985. 05.11.,09.20. (3 ex), 09.22. (2 ex),10.11. fénycsapda; Marcali, 1985.06.06. fénycsapda.

Értékelés

Somogy megyéből eddig 971 molylepke faj volt ismert (FAZEKAS 2002). A *Stigmella rolandi* Nieukerken, 1990, *Pseudeulia asinana* (Hübner, 1799), a *Cydia*

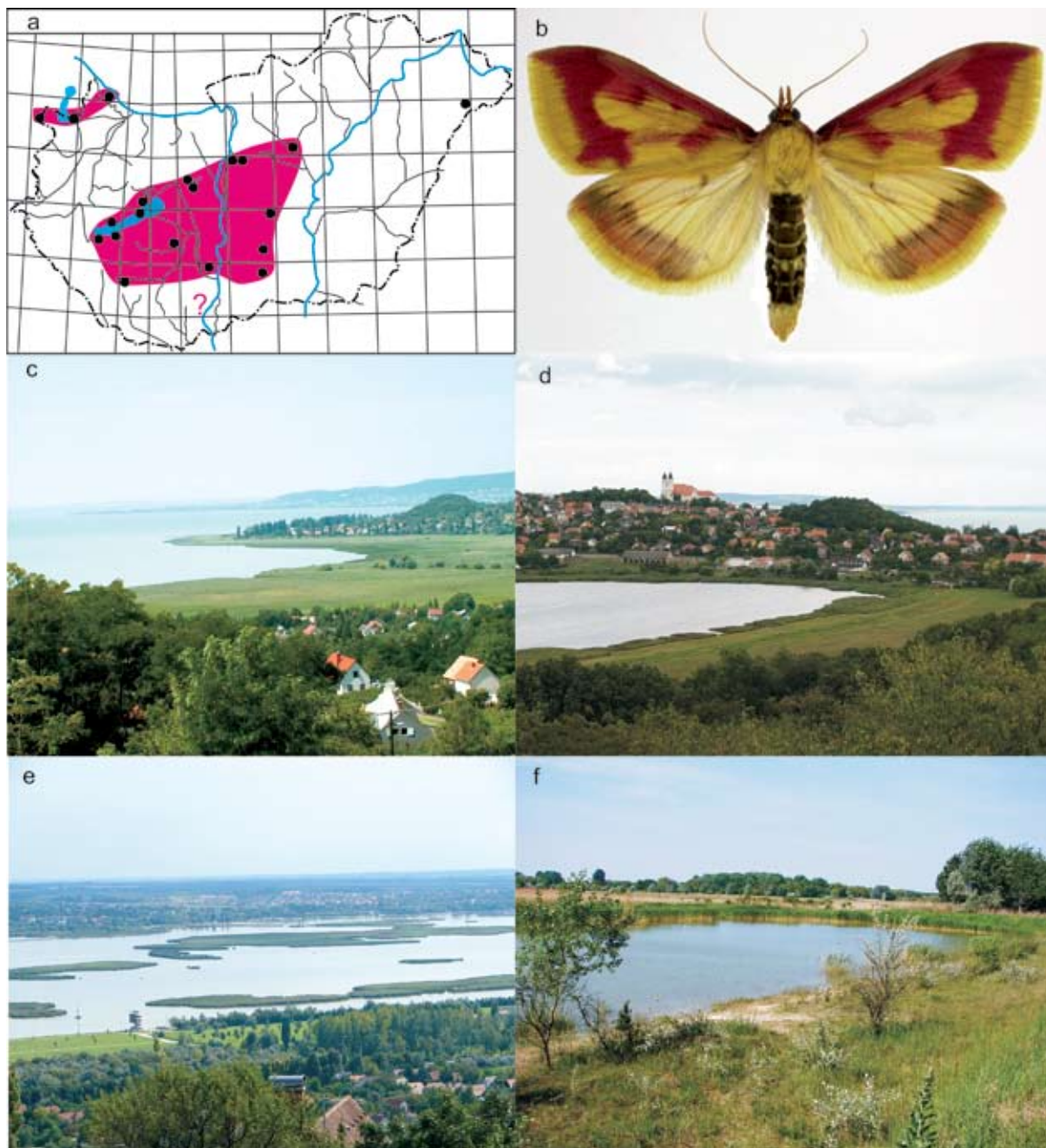
milleniana (Adamczewski, 1967) és a *Mecyna flavalis* ([Denis & Schiffmüller], 1775) új fajok a megyében. Mivel az *Udea olivalis* ([Denis & Schiffmüller], 1775) csak „technikai” okok miatt maradt a korábbi listából, mára Somogy mikrolepkeinek száma 976-ra emelkedett. A *Helcystorgamma albinervis* (Gerasimov, 1929) előfordulása Somogyban a határozási anomáliák miatt egyelőre kérdéses. Az *Eucosma hohenwartiana* fajkomplex taxonjainak revíziója további kutatásokat igényel. A *Cydia milleniana* (Adamczewski, 1967), a *Cydia zebeana* (Saxesen, 1840) fajpár estében megállapítható, hogy a *C. zebeana*-t téves határozás alapján mutatták ki a megyéből. Mivel somogyi Scopariinae fauna szinte feltáratlan, s a hazai fajok azonosítása is problematikus, több taxon összehasonlító ábrája kerül bemutatásra. A vizsgálatok alapján nem kizárt, hogy a *Pyrausta despicata* (Scopoli, 1763) név alatt egy leíratlan

fajkomplex rejtzőzik. A *Scelerocona acutella* (Eversmann, 1842) szerke Európában is regresszióban van, természetvédelmi szempontból a pannóniai populációk részletes vizsgálatot igényelnek. Az *Ostrinia palustralis* (Hübner, 1796) fajról a magyar „Vörös könyv”, s a „Nemzeti Biodiverzitási-monitorizó Rendszer” sem tesz említést, holott szinte egész Európában aktuálisan veszélyeztetett taxon, a mocsár-, a turján- és lápvidékek

egyik karakterisztikus faja, amely kiválóan alkalmas a populációszintű monitorozásra.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondok Ábrahám Leventének (Somogy Megyei Múzeumok, Kaposvár), hogy az általa gyűjtött molylepke példányokat vizsgálatra átadta.

12. ábra: Az *Ostrinia palustralis* (Hübner, 1796) magyarországi elterjedése (a), az imágó habitusképe (b) és tipikus habitatjai; Szigliget (c), Tihany (d), Velencei-tó (e), Kunfehértó (f).
A térkép kérdőjele a Mohács-szigeti bizonytalan előfordulást jelzi.

13. ábra: Somogy megyei fajok: a) *Anania verbascalis* ([Denis & Schiffmüller], 1775), b) *Elophia nymphaeata* (Linnaeus, 1758), c) *Eurrhpara hortulata* (Linnaeus, 1758), d) *Evergestis frumentalis*, e) *Mecyna flavalis* ([Denis & Schiffmüller], 1775), f) *Parapoynx stratiotata* (Linnaeus, 1758), g) *Phlyctaenia coronata* (Hufnagel, 1763), h) *Pyrausta purpuralis* (Linnaeus, 1758), i) *Udea olivalis* ([Denis & Schiffmüller], 1775), j) *Agriphila tristella* ([Denis & Schiffmüller], 1775), k) *Aethes cnicana* (Westwood, 1854), l) *Aethes hartmanniana* (Clerk, 1759).

Irodalom

- AGASSIZ, D. J. L. & LANGMAID J. R., 2004: The *Eucosma hohenwartiana* group of species (Tortricidae). – *Nota lepidopterologica* 27(1): 41–49.
- BALDIZZONE, G., van der WOLF, H., LANDRY, J.-F. 2006: Coleophoridae, Coleophorinae (Lepidoptera). – In: *World Catalogue of Insects* 8: 1–125.
- ELSNER, G., HUEMER, P., TOKÁR, Z. 1999: Die Palpenmotten (Lepidoptera, Gelechiidae) Mitteleuropas. – Bratislava, pp. 208.
- FARKAS S. (szerk.) 1999: Magyarország védett növényei. – Mezőgazda Kiadó, pp. 416.
- FAZEKAS I. 1986a: A Mecsek hegység faunájára új és ritka lepkefajok (2.). Lepidoptera: Coleophoridae, Yponomeutidae, Tortricoidea, Pyralidae, Pterophoridae. (Für die Fauna des Mecsek-Gebirges (Süd-Ungarn) neue und seltene Schmetterlingsarten, 2). – *Folia Comloensis* 2: 97–128.
- FAZEKAS I. 1986b: A Nattán-gyűjtemény Crambinae és Schoenobiinae fajainak revíziója. (Das Crambinae- und Schoenobiinae-Material der Nattán'schen Sammlung, Lepidoptera, Pyralidae). – *Folia Comloensis* 2: 129–148.
- FAZEKAS I. 1991: Adatok a *Phalonidia vectisana* Humphr. & Westw. és az *Aethes cinicana* Westw. Magyarországi ismeretéhez (Lepidoptera: Tortricidae, Cochylini). [Angaben zur Kenntnis von *Phalonidia vectisana* Humphr. & Westw. und *Aethes cinicana* Westw. in Ungarn]. – *Állattani Közlemények* 77: 53–58.
- FAZEKAS I. 1992: A *Thyris fenestrella* Sc. valamint közelrokon Cochylini és Crambinae taxonok elemzése az Alpoknál. (Eine analyse der Art *Thyris fenestrella* Sc. sowie der nahe verwandten Cochylini und Crambinae taxa aus den Alpenvorlande, W-Ungarn). – *Savaria* 20/2: 55–64.
- FAZEKAS I. 1996: Systematic Catalogue of the Pyraloidea, Pterophoridae and Zygaenoidea of Hungary. – *Folia Comloensis, Supplementum*, pp. 34
- FAZEKAS I. 2001: Microlepidoptera Pannoniae meridionalis II. Somogy megye molylepke faunája (Lepidoptera: Microlepidoptera). – *Natura Somogyiensis* 1: 303–327.
- FAZEKAS I. 2002: Microlepidoptera Pannoniae meridionalis, IV. Baranya megye Microlepidoptera faunájának katalógusa (Lepidoptera). – *Folia Comloensis* 11: 5–76.
- FAZEKAS I. 2003: Systematisch-biologischer und faunistischer Katalog der Platyptiliinae Ungarns (Microlepidoptera: Pterophoridae). – *Folia Comloensis* 12: 25–52.
- FUKUZAWA, M., TATSUKI, S., ISHIKAWA, Y., 2004: Rearing of *Ostrinia palustralis* (Lepidoptera: Crambidae) larvae with a switchover of two kinds artificial diets. – *App. Entomol. Zool.* 39(3): 363–366.
- GOZMÁNY L. 1955: Molylepkék III. Microlepidoptera III. – *Fauna Hungariae* XVI. kötet, 4. füzet, pp. 64.
- GOZMÁNY L. 1956: Molylepkék II. Microlepidoptera II. – *Fauna Hungariae* XVI. kötet, 3. füzet, pp. 136.
- GOZMÁNY L. 1956: Molylepkék II. Microlepidoptera II. – *Fauna Hungariae* XVI. kötet, 3. füzet, pp. 136.
- GOZMÁNY L. 1958: Molylepkék IV. Microlepidoptera IV. – *Fauna Hungariae* 40: 1–295.
- GOZMÁNY L. & SZABÓKY Cs. 1986: Microlepidoptera. – In: Mahunka S. (ed.): *The fauna of the Kiskunság National Park*. – Akadémiai Kiadó, Budapest, p. 247–299.
- HANNEMANN, H. J., 1961: Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera I. Die Wickler (s.str.) (Tortricidae). In: Dahl, F. (ed.): *Die Tierwelt Deutschlands* 48. – Gustav Fischer, Jena, XI + 233 pp., 22 pls.
- NIEUKERKEN, E. J. 1990: *Stigmella rolandi* sp. n.: a widespread southern European species on *Rosa* (Lepidoptera: Nepticulidae). – *Tijdschrift voor Entomologie* 133: 239–243.
- PASTORALIS G., SZABÓKY Cs., TOKÁR, Z. 2000: Molyfaunisztikai újdonságok IV. – *Folia Entomologica Hungarica* 61: 278–280.
- RAZOWSKI, J. 2003: Tortricidae of Europe, Volume 2, Olethreutinae. – *Frantisek Slamka, Bratislava*, pp. 301
- SIMON T. 1992: A magyarországi edényes flóra határozója. – Tankönyvkiadó, Budapest, pp. 892
- SZABÓKY Cs. 1983a: A Dél-Dunántúl molylepkéi I. Nattán Miklós molylepke-gyűjteménye (Lepidoptera). – *A Janus Pannoniensis Múzeum Évkönyve* 27: 15–35.
- SZABÓKY Cs. 1983b: A barcsi borókás molylepkefaunája I. (Lepidoptera). – *Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat* 3: 47–54.
- SZABÓKY Cs. 2001: Molyfaunisztikai újdonságok – V. – *Folia Entomologica Hungarica* 62: 385–387.
- SZŐCS J. 1977: Lepidoptera-aknák és gubacsok. *Hyponomia et cecidia lepidopterorum*. – *Fauna Hungariae* 125: 3–424.

